

Op Ambon liet het Japanse militaire bestuur drie dicht bij elkaar gelegen kampen inrichten: een voor mannelijke geïnterneerden, een voor vrouwelijke (en hun kinderen), een voor krijgsgevangenen. In het krijgsgevangenenkamp kwamen ca. tweeduizend Ambonnezen terecht (zij werden op 29 april '42 vrijgelaten) en voorts ca. achthonderd Australiërs, veertien Amerikanen en ruim tweehonderdvijftig Nederlanders en Indische Nederlanders, onder wie één-en-twintig marinemannen. Het kamp stond onder een streng regime. Desondanks werden in juli '42 ruim dertig krijgsgevangenen betrapt op het smokkelen van briefjes naar het vrouwenkamp. Zij werden vervolgens op last van de Japanse kampcommandant door een groep Japanse mariniers zo ernstig mishandeld dat drie hunner bezweken. *'Everyone', aldus later de Australische kampoudste, 'was filled with horror and fear as it was our first experience of the Japanese way of enforcing discipline.'*¹

In oktober werden de Nederlanders en Indische Nederlanders, op zes na, samen met bijna tweehonderdzeventig Australiërs naar een krijgsgevangenenkamp op Hainan overgebracht² – nadien werden de omstandigheden op Ambon slechter. Om te beginnen legden de Japanners dicht bij de drie kampen een munitiedepot aan; het werd in februari '43 en augustus '44 door de Geallieerden gebombardeerd – bij het eerste bombardement vielen er in de kampen doden en gewonden. Bovendien werden de krijgsgevangenen van eind '42 af tot zware arbeid gedwongen en werden hun rantsoenen voortdurend verminderd. Velen werden ziek en medicijnen waren er niet. Van de ruim vijfhonderddertig Australiërs die niet naar Hainan waren gevoerd, bezweken op Ambon meer dan vierhonderd. Over het lot van de op Ambon gebleven zes Europese en veertien Amerikaanse krijgsgevangenen ontbreken de gegevens.

¹ Aangehaald in Wigmore: *The Japanese Thrust*, p. 605. ² Deze groep krijgsgevangenen werd op Hainan ondergebracht in een smerig kamp bij het begin van een spoorlijn naar een van de ijzermijnen. Al na enkele weken vluchtten zes Knilmilitairen; zij vonden geen steun bij de inheemse bevolking, keerden naar het kamp terug en werden geëxecuteerd. Eind '44 slaagde een ontvluchtingspoging van twee sergeants-majoor van het Knil, A. Hansma en J. Roelofs: met steun van Chinezen konden zij zich aansluiten bij een Chinese guerrilla-eenheid. Van de ca. vierduizend Chinezen die in '38 na de landing der Japanners tot de guerrilla waren overgegaan, waren toen nog ca. twaalfhonderd bijeen. Hoeveel krijgsgevangenen op Hainan bezweken zijn, is niet precies bekend – vermoedelijk uit de groep der Nederlanders en Indische Nederlanders bijna een derde.